

Djelovanje graditelja, arhitekata i građevinskih inženjera iz Češke u Hrvatskoj: Na GFOS-u otvorena nova izložba

Stober, Dina

Source / Izvornik: **Građevinar : časopis Hrvatskog saveza građevinskih inženjera, 2023, 72, 200 - 201**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:133:365118>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#) / [Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-30**

GRAĐEVINSKI I ARHITEKTONSKI FAKULTET OSJEK
Faculty of Civil Engineering and Architecture Osijek

Repository / Repozitorij:

[Repository GrAFOS - Repository of Faculty of Civil Engineering and Architecture Osijek](#)

DJELOVANJE GRADITELJA, ARHITEKATA I GRAĐEVINSKIH INŽENJERA IZ ČEŠKE U HRVATSKOJ

Na GFOS-u otvorena nova izložba

PRIPREMILA:
Dina Stober

U sklopu Dana Građevinskog i arhitektonskog fakulteta u Osijeku 7. prosinca 2022. u auli Fakulteta otvorena je izložba *Djelovanje graditelja, arhitekata i građevinskih inženjera iz Češke na prostoru Hrvatske*

Autorica je izložbe doc. dr. sc. Jasenka Kranjčević, dipl. ing. arh., iz Instituta za turizam i nositeljica kolegija Turizam na preddiplomskome sveučilišnom studiju Arhitektura i urbanizam. Izložba je organizirana u suradnji Građevinskog i arhitektonskog fakulteta Osijek, Hrvatsko-češkog društva i Instituta za turizam iz Zagreba.

Na otvorenju okupljenima su se prigodnim riječima obratili predstojnica Zavoda za arhitekturu i urbanizam izv. prof. dr. sc. Dina Stober, dekan Građevinskog i arhitektonskog fakulteta izv. prof. dr. sc. Hrvoje Krstić i Nj. Eksc. Milan Hovorka, veleposlanik Republike Češke u Hrvatskoj.

Tom je prigodom autorica izložbe izdvojila najzanimljivije činjenice i zaključke svojega tematskog istraživanja. Tema je izložbe prezentacija projekata i izvedbe različitih zgrada ili graditelja ili arhitekata ili građevinskih inženjera koji su

rođeni na prostoru Češke, a djelovali na prostoru Hrvatske. Na izložbi prezentirano je njihovo arhitektonsko-graditeljsko stvaralaštvo u razdoblju od početka 19. stoljeća do sredine 20. stoljeća. Autorica je istaknula da su se u tome razdoblju od 150 godina mijenjali strukovni nazivi (graditelj, civilni inženjer, arhitekt, inžinir, inženjer i slično), a ovisili su o zakonskoj regulativi. Također su se mijenjali trendovi i stilovi u arhitekturi (od historicizma preko secesije do moderne). Autorica je obrazložila i širi kontekst nastanka prikazane građe. Navela je da je promatrano razdoblje bilo uzbuđljiv period u povijesti tijekom kojeg su se primjenjivale nove tehnologije u gradnji, novi građevni materijali (npr. armirani beton) i savladavali sve veći rasponi u konstrukcijama, posebno u mostovima korištenjem željeza. To je također bilo turbulentno političko vrijeme jer su se mijenjale države, zbog čega su se mije-

njale i zakonske regulative u planiranju, projektiranju i strukovnim nazivima.

Istraživanje je otkrilo da su se neki od prezentiranih autora u Hrvatskoj nastanili trajno, a neki su u njoj djelovali kratko, isključivo zbog posla. Neki od onih koji su se nastanili trajno bili su visoki službenici građevinske uprave lokalne ili državne razine. Neki od njih imali su i građevinska poduzeća te su istodobno izvodili svoje ili tuđe projekte. Ukratko, podaci koje je autorica obradila pokazali su da su oni na razne načine djelovali i ostavili trag na našim prostorima.

Predlagali su, projektirali ili izvodili različite vrste građevina (ugostiteljsko-turističke, kulturne, industrijske, stambene, obrazovne, izložbene, vojne, parkovne i dr.) te su na taj način pridonijeli oblikovanju pojedinih naselja ili dijelova naselja. Neke zgrade, iako su bile izgrađene, više ne postoje, a neke su promijenile namjenu. Neke zgrade nisu nikada izgrađene. Osim pojedinačnih arhitektonskih djela koja pripadaju odabranim autorima doc. dr. sc. Jasenka Kranjčević istražila je urbanistička rješenja koja se mogu pripisati autorima iz Češke (npr. Bata naselje – Borovo naselje ili park Zrinjevac). Autori iz Češke radili su i na

projektiranju vodovoda i kanalizacije u gradu Zagrebu, na izgradnji cesta, mostova i dr. (Josip Chvala, Josip Dryák i dr.). Prezentirani dio izložbe pokazao je stručnoj i znanstvenoj javnosti relativno nepoznato djelovanje graditelja, arhitekata i građevinskih inženjera iz Češke koji su projektirali i u gradovima i u selima (Češki domovi arh. Lava Kalde) na prostoru Hrvatske.

Oni su bili školovani u Pragu, Beču, Brnu, Parizu i drugim europskim gradovima. Zbog stečenoga arhitektonsko-graditeljskog obrazovanja u prestižnim europskim gradovima brojni gradovi i sela u Hrvatskoj oblikovno su slična srednjoj Europi. Projektirali su zgrade različitih namjena (obrazovne, industrijske, kulturne, sportske, turističke, stambene i druge namjene), a svojim su projektima pridonijeli identitetu naselja ili dijelova naselja. Zanimljivo je da je autorica pronašla to da se još i danas u Pragu čuvaju

gipsane makete naših hotela (npr. hotel *Pepina* u Opatiji, vizija Kupara).

U kreiranju lica Osijeka te brojnih gradova i sela u Hrvatskoj doprinos su dali arhitekti i inženjeri rođeni u Češkoj kao što su Antonín (Ante) Slavíček (stambeno-poslovne zgrade u centru Osijeka), Viktor Beneš, Matěj Blecha i Viktor Nekvasil u projektiranju tvornice šećera u Osijeku. Neki su radili samo projekte, a neki su istodobno projektirali i izvodili radove. Neki su radili na zahtjevnim statičkim proračunima (Ondrej).

Zanimljivo je da neki arhitekti poput Jana Kotěre, Františka Lydiea Gahure i Antonina Viteka u Češkoj imaju status arhitektonske zvijezde moderne, a u Hrvatskoj nisu afirmirani. Arhitekt Adolf Loos, koji je rođenjem Čeh (a jedno je vrijeme imao i češko državljanstvo), puno je poznatiji u Hrvatskoj, iako je njegovo djelovanje još potrebno detaljnije istražiti.

Ako se njihovo stvaralaštvo stavi u tadašnji kontekst vremena, može se zaključiti da su ti inženjeri imali ambicioznog arhitektonskog i avanturističkog duha, iako je većina njih zahvaljujući svojem podrijetlu i nasljedstvu mogla djelovati u svojim gradovima. Sve činjenice upućuju na to kako su bili mobilni. Naime, neki od njih koji su djelovali na današnjemu prostoru Hrvatske ostavili su za sobom ostvarenja i u Poljskoj, Njemačkoj i drugdje (npr. Karl Seidl i dr.).

Izložba je do sada bila postavljena u Hrvatskom kulturnom društvu *Napredak* u Zagrebu. U Osijeku se mogla razgledati do 31. prosinca 2022. U 2023. njezina je prezentacija planirana u Dubrovniku.

To iscrpno i dosljedno istraživanje smješta naš prostor i vrijeme u europski kontekst i ističe vrijednosti multinacionalne suradnje u Hrvatskoj, za koju se nadamo da će se nastaviti.